

רשימות חוברת קנט

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ראה, א' דר"ח אלול, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו:

(א) רשימה בענין "צדקה מן העכו"ם", ריגא תרפ"ט,

(ב) מכתב הגאון הרגצ'ובי אל כ"ק אדמו"ר מיום א' דר"ח טבת תרפ"ט, "בגדר קבלת צדקה מן העכו"ם" (שהעתיקו רבינו בכתי"ק לרשימותיו), שהוא כנראה מענה על מ"ש כ"ק אדמו"ר ברשימה הנ"ל.

[ולהעיר שבפרשת השבוע מדובר ע"ד מצות הצדקה (ראה טו, זיא), ובחודש אלול צריך להרבות בצדקה (לקו"ת פרשתנו כה, ב. וראה בארוכה לקו"ש חל"ד ע' 89 ואילך)].

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

כמו כן במכתב הגאון הרגצ'ובי — באו בשוה"ג איזה הערות שנערכו ע"י המו"ל, ואינו אלא בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' ראה, א' דר"ח אלול ה'תשנ"ח

ברוקלין, נ.י.

ריגא, פ"ט.

צדקה מן העכו"ם

(סנה' כו:) אר"נ אוכלי ד"א פסולים לעדות ה"מ בפרהסיא אבל בצנעא לא כו' ומסיים דאם א"א לי' מותר אף בפרהסיא. ופי' כל המפרשים דהיינו לוקחי צדקה מעכו"ם. וברש"י דהוי חלול השם מחמת ממון והוי עד דחמס (ולהעיר מיד הל' מתנות ענים פ"י ה"ב).

ובפיה"מ להרמב"ם דהוי "לוקח ממון שלא כדין כו' דצדקה של עכו"ם אינה מותרת לישראל ולאכול אותם בפרהסיא מבלי צורך הוא עברה", ואולי הפסול משום דלוקח ממון שלא כדין, כמשחק בקוביא. [וצ"ע מפני מה אינה מותרת ומהו פי' מש"כ אח"כ ולאכול אותה בפרהסיא כו'] אבל ביד הל' עדות (פי"א ה"ה) כ' "הבזויים פסולים לעדות כו' האוכלים צדקה כו' מבזין עצמן ואינן חוששין".

חלוק בין טעם רש"י והיד: אפ"ל דרש"י פי' אליבא דכ"ע (קדושין מ:) ולא כ"א דאוכל בשוק פסול לעדות. ולא ס"ל לרש"י דהוי כאינו מן הישוב דפסול לכ"ע. וביד פי' אליבא דהלכתא דהלכה כ"א וטעם דבזיון מרווח טפי, דכי מפני חה"ש מחמת ממון יחשב לוקח ממון שלא כדין כעד דחמס, כל' היד עדות פ"י ה"ד.

ועייג"כ כעין זה בפסול סוחרי שביעית דרש"י פי' (סנה' כד: במשנה) הואיל וחמוד ממון מעבירו על ד"ת. ובפיה"מ כ' דלוקחין ממון שאינו שלהן, וכ"מ ג"כ בהל' עדות (פ"י ה"ד)

וכיון דהטעם משום בזיון, אפ"ל שאינו שייך אלא בלוקח לעצמו ולא בגבאי צדקה, או כשהעכו"ם שלח הצדקה מעצמו וכזה י"ל הא דב"ב (י:) דהקשה ר"א ארבא דכששלחה איפרא הורמיז ת' זווי לצדקה קיבל ממנה והא כתיב ביבש קצירה גו' — שלא יהי לעכו"ם זכות הצדקה — ולא הקשה מסנה' דלעיל.

והא דבסנה' ל"ק משום ביבש קצירה גו' הוא משום דזהו עברה בעלמא ולפסול עדות בעינן חה"ש כעד דחמס, בזיון כאוכל בשוק, או לוקח ממון שלא כדין כמשחק בקוביא (עיין יד הל' עדות פ"ט ה"א, פ"י הג"ד, פי"א ה"ה) עוד אפ"ל דכיון דצורך חיותי' הוא — עכ"פ בצנעא — מה לו אם יהי זכות לעכו"ם עי"ז. ובשביל הא דלקח בפרהסיא ולא

בצנעא אין לפוסלו מעדות. ואולי זהו ג"כ כונת הפיה"מ הנ"ל דצדקה של עכו"ם אינה מותרת לישראל — היינו מטעם דביבש.

אין לתרץ דטעם דביבש אינו שייך בצדקת עכו"ם סתם, כיון דצדקתם חטא הוא ואינן עושין אלא להתגדל כו' כדאיתא בב"ב שם, ושאני איפרא הורמיז דכונתה לש"ש [כדמוכח קצת מהא (ב"ב ח·) דשלחה לר"י צדקה למצוה רבה דוקא. וברש"י (נדה כ:) ד"ה איפרא דקרובה להתגייר הייתה. ושלחה קרבנות (זבחים קטז:)]. דאינו דגם בסתם זכות היא ויש להם שכר כדמוכח מפסוק זה גופא דדרז"ל אנ"נ, והרי תלו לו בשביל הצדקה יב"ח (ב"ב ד·) רש"י ד"ה לקצת) אף שנתן בשביל המשכת מלכותו [ואין להקשות אר"ג מה שכ' במחלק צדקה לעניי עכו"ם אין זכות, דשאני נ"נ, דחילק לעניי ישראל (סוטה כא· ועיינן שמ"ד פ"ל)] וע"כ שרק לגבי צדקת ישראל חטאת הוא, וכדאיתא בדרישה סרנ"ד.

והנה טעם ביבש קצירה שייך גם בגבאי צדקה.

ובכלל צ"ע מפ"מ לא ילפינן מקרבנות דא"ק דמקבלין מעכו"ם (נזיר סב) והרי גם זה זכות הוא — פרי החג ע' כנגד ע' אומות. אברם לא לקח מרכוש סדום. —

ואולי מטעם זה לא לקח אלישע מנעמן מאומה גם לא צדקה לבני הנביאים (מ"ב ה' טז)

ואין להקשות מר"ע שלקח מקטיעא בר שלום (נדרים נ:) ורבי מאנטונינוס (ע"ז י:), שמחסידי או"ה הם ויש להם חלק לעוה"ב, וכדאיתא בע"ז שם, ופשיטא דלא גרע מב"נ שמחלקין צדקה שלו אף לעניי ישראל (יד הל' מלכים פ"י ה"י)

ולכאורה מפני זה גם אלישע מותר ה' לו לקבל מנעמן, כיון דקיבל עליו דלא פלח לע"ז (מ"ב ה' יז) ובודאי ה' בפני ג' חברים (ע"ז סה·) דהוי שם אלישע גחזי — דרק אח"כ נדחה משיבת אלישע (סנה' קז:) — ובודאי עוד תלמידים היו שם. ובהדיא איתא בסנה' (עד: ושם) דנעמן גר תושב הוה.

ומה שלא קיבלו מאיפרא הורמיז אף דקרובה להתגייר כו' כנ"ל, דאולי לא קיבלה בפני ג' חברים מפני מוראה של מלכות פרס בנה שבור מלכא או שהי' קודם לזה וכיו"ב.

וביד מתנות עניים (פ"ח ה"ט) "אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל וא"י ליטלה

מן העכו"ם בצנעא ה"ז מותר", משמע קצת דבצנעא מותר אף ביכול לחיות מצדקה של ישראל. ומש"ס סנה' אין לדייק זה, דשם פרהס' דוקא לענין פסול עדות.

וביד מלכים (פ"י ה"י) שצדקה של ב"נ מחלקין אף לעניי ישראל. ומהל' "אם נתן מקבלין" משמע דהיינו דוקא בדיעבד. ואולי הוא ע"פ מש"כ בתחלת הלכה זו "ב"נ אם רצה לעשות מצוה כו' לקבל שכר אין מונעין אותו", דמשמע אבל לא לכתחילה. והטעם אפ"ל מפני שנכנס בגדר מחדש דת ולעשות מצות לעצמו דהלכה ט' שם. אף שלא בכל המצות שייך זה. וכמו שדמא בן נתינה קיבל שכר על כבוד או"א (קדושין לא.)

ואואפ"ל דז"מ ב"נ קיומן צ"ל מפני שכך נצטוו מהק', ובאופן כזה הוא ג"כ מחדש דת ומצוה כו', אבל כבוד או"א עשאו דב"נ מפני חיוב השכל ותורת המוסר, ולכן שבחיהו.

ריגא, תרפ"ט.

צדקה מן העכו"ם

א. איתא בגמרא (סנהדרין כו, ב) אמר רב נחמן אוכלי דבר אחר פסולים לעדות, הני מילי בפרהסיא אבל בצנעא לא כו", ומסיים¹, דאם אי אפשר לי, מותר אף בפרהסיא.

ופירשו כל המפרשים² ד"אוכלי דבר אחר" היינו לוקחי צדקה מעכו"ם.

ובטעם האיסור — כתב רש"י דהוי חילול השם מחמת ממון והוי (לי" כרשע דחמס") עד דחמס (ולהעיר מיד הל' מתנות עניים פ"י ה"ב:).

ובפיה"מ להרמב"ם כתב דהוי "לוקח ממון שלא כדין כו" דצדקה של עכו"ם אינה מותרת לישראל, ולאכול אותם בפרהסיא מבלי צורך, הוא עבירה³, ואולי טעם הפסול לעדות הוא משום דלוקח ממון שלא כדין, כמשחק בקוביא שפסול לעדות⁴.

[וצ"ע מפני מה אינה מותרת⁵, ומהו פירוש מש"כ אח"כ "ולאכול אותה בפרהסיא כו""].

אבל ביד הל' עדות (פ"א ה"ה) כתב: "הבזויים פסולים לעדות כו" ומכלל אלו האוכלים צדקה של עכו"ם בפרהסיא כו' מבזין עצמן ואינן חוששין".

ב. וביאור החילוק בין טעם רש"י והיד:

מקור הדין שהבזויים פסולים לעדות הוא בספ"ק דקידושין בנוגע

(1) ושם: "ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאפשר לי לאיתזוני בצנעא וקא מבזי נפשי בפרהסיא, אבל לא אפשר לי, חיותי הוא".

(2) בפרש"י: "מקבלי צדקה מן הנכרים". ובתוס': "ליכא לפרושי אוכלי דבר אחר דהיינו אוכלי חזיר, דאי באוכלי חזיר היכי מפליג בין צנעא לפרהסיא, וכי גרע מאוכל נבלות לתיאבון דאמרינן לקמן דפסול לעדות בכל ענין. אלא נראה כפי' הקונטרס דהיינו מקבלי צדקה מן העכו"ם". וכ"ה בפ"י ר"ח, ר"ף, רא"ש ופיה"מ להרמב"ם.

(3) ושם: "למי עניי ישראל נושאין עניהן, הלעכו"ם ששונאין אותן ורודפים אחריהן, הא אין עניהן תלויות אלא לאחיהן".

(4) ראה רמב"ם הל' גזילה פ"ו ה"י. הל' עדות פ"י ה"ד (וראה כס"מ שם).

(5) הביאור בזה — ראה לקמן סוף ס"ד.

למי ש"אינו מן הישוב", ש"פסול לעדות", וכן "האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב, ויש אומרים פסול לעדות" (דכיון שאינו מן הישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים, וכן האוכל בשוק הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסלו⁶).

ואפשר לומר, דרש"י בסנהדרין פירש אליבא דכולי עלמא בסוגיא הנ"ל (קדושין מ, ב), ולא כה"ש אומרים" דאוכל בשוק "פסול לעדות", ולכן גם הבזיון שמבזה את עצמו בלקיחת צדקה מן העכו"ם אינו פוסל לעדות. ולא ס"ל לרש"י דהלוקח צדקה מן העכו"ם הוי כ"אינו מן הישוב" דפסול לכולי עלמא. ולכן הוצרך לפרש שהטעם שהלוקח צדקה מן העכו"ם פסול לעדות הוא משום "דהוי חילול השם מחמת ממון והוי ל"י כרשע דחמס".

וביד פירש אליבא דהלכתא דהלכה כיש אומרים דאוכל בשוק "פסול לעדות", ולכן כתב ש"מכלל אלו האוכלים צדקה של עכו"ם בפרהסיא כו' מבזין עצמן ואינן חוששין".

וטעם דבזיון מרווח טפי מהטעם דחילול השם, דלהטעם דחילול השם, אינו מובן: וכי מפני חילול השם מחמת ממון יחשב לוקח ממון שלא כדין כעד דחמס (כלשון היד בהל' עדות פ"י ה"ד: "הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמס פסולין, שנאמר כי יקום עד חמס באיש").

ועיין ג"כ כעין זה בפסול לעדות דסוחרי שביעית — דרש"י פירש (סנהדרין כד, ב במשנה) "הואיל וחמוד ממון מעבירו על דברי תורה הוה ל"י כרשע דחמס" (שזהו ע"ד פירושו בפסול דלקיחת צדקה מן העכו"ם, שכיון שמחמת ממון אינו מתחשב בחילול השם הוה ל"י כרשע דחמס). ואילו בפיה"מ כתב שהפסול הוא משום דלוקחין ממון שאינו שלהן, וכן משמע ג"כ בהל' עדות (פ"י ה"ד) שכולל סוחרי שביעית בין אלה שלוקחים ממון שאינו שלהם בחמס.

ג. וכיון דהטעם דאיסור לקיחת צדקה מן העכו"ם הוא משום בזיון, אפשר לומר שאיסור זה אינו שייך אלא בלוקח לעצמו, ולא בגבאי צדקה, או כשהעכו"ם שלח הצדקה מעצמו, שאז ליתא לבזיון. ובזה יש לתרץ הא דב"ב (י, ב⁸) דהקשה רבי אמי ארבא על

(6) פרש"י שם.

(7) פ' שופטים יט, טז.

(8) ושם (ובפרש"י): "איפרא הורמיז אימי" דשבור מלכא שדרה ארבע מאה דינרי לקמי'

זה דכששלחה איפרא הורמיז ת' זוזי לצדקה קיבל רבא ממנה, והא כתיב "ביבש קצירה גו" (שלא יהי לעכו"ם זכות הצדקה), ולא הקשה מסנהדרין דלעיל שאסור ליקח צדקה מעכו"ם (דמשום זה פסול לעדות) — כי, איסור לקיחת צדקה מעכו"ם בסנהדרין שהוא משום בזיון, אינו שייך בעובדא דאיפרא הורמיז ששלחה הצדקה מעצמה, שאז ליתא לבזיון.

ד. והא דבסנהדרין לא קאמר משום "ביבש קצירה גו" — הוא משום דזהו עבירה בעלמא, ולפסול עדות בעינן חילול השם כעד דחמס, בזיון כאוכל בשוק, או לוקח ממון שלא כדין כמשחק בקוביא (עיין יד הל' עדות פ"ט ה"א, פ"י ה"ג"ד, פ"א ה"ה¹⁰).

עוד אפשר לומר בהא דבסנהדרין לא קאמר משום "ביבש קצירה גו", דכיון דלקיחת הצדקה מהעכו"ם צורך חיותי הוא — שבשביל זה צריך ליקח עכ"פ בצנעא — מה לו אם יהי זכות לעכו"ם עיי"ז (והיינו, שצורך חיותו גובר ומכריע את הטעם ד"ביבש קצירה גו"י¹¹). ובשביל הא דלקח בפרהסיא ולא בצנעא — אין לפוסלו מעדות (אם האיסור אינו אלא משום "ביבש קצירה גו").

ו. ואולי זהו ג"כ כונת הפיה"מ הנ"ל דצדקה של עכו"ם אינה מותרת לישראל — היינו מטעם ד"ביבש קצירה גו".

ה. ואין לתרץ שבסנהדרין לא קאמר משום "ביבש קצירה גו" משום דקאי בצדקת עכו"ם, והטעם ד"ביבש קצירה גו" אינו שייך בצדקת עכו"ם סתם, כיון דצדקתם חטא הוא להם ואינן עושין אלא

דרכי אמי ולא קבלינהו. שדרתינהו קמי' דרבא וקבלינהו משום שלום מלכות. שמע רבי אמי איקפד אמר לית לי' ביבש קצירה תשברנה" (כשתכלה זכות שבידן ויבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן אז ישברו).

(9 ישעי' כז, יא.)

(10) ושם: "עשרה מיני פסלות .. לעדות. ואלו הן הנשים .. והרשעים והבזויין כו" (פ"ט ה"א). "עבר עבירה שחייבין עלי' מלקות מן התורה הרי זה פסול מן התורה, ואם הי' החיוב שבה מדבריהם הרי זה פסול מדבריהם .. ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות, הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמס פסולין" (פ"י ה"ג"ד). "וכן הבזויין פסולין לעדות מדבריהם והן האנשים שהולכין ואוכלין בשוק .. שכל אלו חשובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר" (פ"א ה"ה).

(11) ראה גם ט"ז יו"ד סנ"ד סק"ב, בשם הדרישה, שהטעם ש"התירו לקבל בצנעא ולא איכפת לן במה שיהי' לעכו"ם זכות בזה" הוא לפי ש"שיחיד המקבל כיון שהוא נהנה מותר" (ומסיים, "אבל גבאי שאין לו הנאה אסור לגרום זכות לעכו"ם בשביל הנאת אחרים"). והקשה על זה: "והוא תמוה דהאיך נתיר לו להאריך הגלות בשביל הנאתו", עיי"ש.

להתגדל כו', כדאיתא בב"ב שם¹², ושאני איפרא הורמיז שבה נאמר הטעם ד"ביבש קצירה גו'", משום דלא נתנה צדקה סתם, אלא כוונתה היתה לשם שמים,

[כדמוכח קצת מהא (ב"ב ח, א) דשלחה לרב יוסף צדקה "למצוה רבה" דוקא. וברש"י (נדה כ, ב) ד"ה איפרא איתא דקרובה להתגייר הייתה, ואף שלחה קרבנות (זבחים קטז, ב)]

דאינו כן — דגם בצדקה סתם (שאינה לשם שמים) זכות היא להם ויש להם שכר, כדמוכח מפסוק זה ("חסד לאומים חטאת") גופא דדרשוהו רז"ל אנבוכדנצר¹³, והרי תלו לו בשביל הצדקה י"ב חודש (ב"ב ד, א. רש"י ד"ה לקצת¹⁴) אף שנתן בשביל המשכת מלכותו¹⁵, היינו, שגם צדקה סתם — זכות היא להם ויש להם שכר,

[ואין להקשות ארבינו גרשון¹⁵ מה שכתב בפירושו המשך דברי הגמרא ש"רבא (שקיבל ת' זוזי מאיפרא הורמיז) נמי לעניי עכו"ם הביניהו", שבמחלק צדקה דעכו"ם לעניי עכו"ם אין להם זכות בכך — דשאני נבוכדנצר, דחילק לעניי ישראל (סוטה כא, א ועיין שמו"ר פ"ל¹⁶)],

ועל־כרחך צריך לפרש מ"ש "חסד לאומים חטאת" — שרק לגבי צדקת ישראל חטאת הוא, וכדאיתא בדרישה לטור יו"ד סרנ"ד¹⁷.

(12) ושם: "וחסד לאומים חטאת (משלי יד, לד), כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן [לפין] שאינם עושין אלא להתגדל בו .. כדי שתמשך מלכותן וכו'".

(13) כדאיתא בב"ב יו"ד, ב: "כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן, שנאמר להן מלכא מלכי ישפר עלך וחטאך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוי ארכא לשלותך גו'".

(14) בגמרא שם (ובפרש"י): "דניאל .. השיא עצה לנבוכדנצר שנאמר (דניאל ד, כד) להן מלכא מלכי ישפר עלך (עצתי תיטב בעיניך) וחטאך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין (בחנינת עניים) הן תהוי ארכא לשלותך גו'", וכתוב (שם, כה) כולא מטא (כל החלום של פורענות בא) על נבוכדנצר מלכא, וכתוב (שם, כו) ולקצת ירחין תרי עשר וגו'" (בשביל עצתו של דניאל תלה לו שנים עשר חודש).

(15) לב"ב יא, רע"א.

(16) בסוטה שם, הובא הא דב"ב דתלו לנבוכדנצר י"ב חודש בשביל הצדקה, ובפרש"י שם: "נבוכדנצר ה' מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות ומפרנסם, ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכך נתכוין שראה את ישראל בגולה מחזרין על הפתחים". והוא בשמו"ר שם (כד): "אמר (דניאל) לנבוכדנצר עשה צדקה ופתח אוצרך, שראה לישראל שיצאו ערומים מירושלים ולא ה' בידם שוה פרוטה, לכך אמר לו שיעשה צדקה. פתח (נבוכדנצר) ואצרותיו והי' מפרנס לישראל י"ב חודש".

(17) ושם: "אע"ג שצדקה של עכו"ם היא חטאת להם מכח שמתפארים בה, מ"מ, זכות יש להם גם כן, וקראו חטאת כנגד צדקה של ישראל שכולה זכות".

ו. והנה, הא דאין ליקח צדקה מעכו"ם מטעם "ביבש קצירה גו" (שלא יהי' לעכו"ם זכות הצדקה) — שייך (לא רק בלוקח לעצמו, אלא) גם בגבאי צדקה.

— ובכלל צ"ע מפני מה לא ילפינן מקרבנות דאמר קרא דמקבלין מעכו"ם (נזיר סב, א¹⁸), והרי גם זה זכות הוא להם¹⁹. — וגדולה מזו מצינו בהקרבת פרי החג במספר שבעים, "כנגד שבעים אומות"²⁰, היינו, שגם מקריבים קרבנות לזכותם כו'. ומאי שנא מהא שאין מקבלין מהם צדקה כדי שלא תהי' להם זכות. ולהעיר גם מזה שאברם לא לקח מרכוש סדום²¹. —

ואולי מטעם זה (ד"ביבש קצירה גו") לא לקח אלישע מנעמן מאומה (לא רק לעצמו, אלא) גם לא צדקה לבני הנביאים (מ"ב ה' טז²²), כי גם בגבאי צדקה שייך הטעם ד"ביבש קצירה גו".

ואין להקשות מרבי עקיבא שלקח מקטיעא בר שלום (נדרים נ, ב²³), ומרבי שלקח מאנטונינוס (ע"ז י, ב²⁴) — כיון שמחסידי אומות העולם הם, ויש להם חלק לעוה"ב, וכדאיתא בע"ז שם²⁵, ופשיטא דלא גרע מבן נח (שאינו עובד ע"ז) שמחלקין צדקה שלו אף לעניי ישראל (יד הל' מלכים פ"י ה"י²⁶).

ולכאורה, מפני זה גם אלישע מותר הי' לו לקבל מנעמן, כיון דנעמן קיבל עליו דלא פלח לע"ז (מ"ב ה' יז²⁷), ובודאי הי' זה בפני

(18) ושם: "איש איש (אמור כב, יח) לרבות את העובדי כוכבים שהם נודרים נדרים ונדרות כישראל".

(19) להעיר מהגהת אשר"י פ"ק דב"ב (הובא בש"ך וט"ז יו"ד סרנ"ד סק"ד), שצדקה שמכפרת אין מקבלים מהם, משא"כ נדרים ונדרות שאין באים לכפרה מקבלים מהם. — ולכאורה, קושיית רבינו היא גם על טעם זה, כיון שגם נדרים ונדרות הוא עכ"פ זכות להם.

(20) סוכה נה, ב.

(21) כמ"ש (לך לך יד, כב-כג) "ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי גו' אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך".

(22) "ויאמר (אלישע לנעמן) חי ה' אשר עמדתי לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת וימאן". (23) ושם (סע"א ואילך): "מן שית מילי איעתר רבי עקיבא .. ומן קטיעא בר שלום (ובפרש"י: "מפורש במסכת ע"ז בפ"ק (דף י:))." — ושם: "כי קא שדו לי" (לקטיעא בר שלום) אמר כל נכסאי לר"ע וחבירי. יצא ר"ע ודרש .. מחצה לאהרן ומחצה לבניו".

(24) ושם: "כל יומא הוה שדר לי" (אנטונינוס לרבי) דהבא פריכא במטראתא וכו'".

(25) ושם: "א"ל (אנטונינוס לרבי) אתינא לעלמא דאתי א"ל (רבי לאנטונינוס) אין" (וראה תוס' שם (מירושלמי), "שלוסף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו"); "יצתה בת קול ואמרה קטיעה בר שלום מזומן לחיי העוה"ב".

(26) ושם: "בן נח .. נתן צדקה מקבלין ממנו. ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל".

(27) "ויאמר נעמן גו' לא יעשה עוד עבדך עולה וזבח לאלהים אחרים כי אם לה'".

ג' חברים, כדתיניא (ע"ז סה, א) "איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים", דהוי שם אלישע גחזי [דרך אח"כ נדחה משיבת אלישע (סנהדרין קז, ב²⁸)], ובודאי עוד תלמידים היו שם. ובהדיא איתא בסנהדרין (עד, ב ושם²⁹) דנעמן גר תושב הוה.

ואין להקשות ממה שלא קיבלו צדקה מאיפרא הורמיז³⁰ אף דהיתה קרובה להתגייר כו' (כנ"ל ס"ה) — דאולי לא קיבלה איפרא הורמיז (שלא לעבוד ע"ז) בפני ג' חברים, מפני מוראה של מלכות פרס, בנה שבור מלכא שהי' מלך פרס. או שהמאורע שנתנה צדקה ולא קיבלו ממנה הי' קודם לזה שקיבלה כו', וכיו"ב.

ז. וממ"ש ביד הל' מתנות עניים (פ"ח ה"ט) "אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא, ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל, ואינו יכול ליטלה מן העכו"ם בצנעא, הרי זה מותר" (ליטול בפרהסיא) — משמע קצת דבצנעא מותר ליטול מן העכו"ם אף ב"יכול לחיות מצדקה של ישראל"³¹.

ומש"ס סנהדרין ("ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאפשר לי" לאיתזוני בצניעה וקא מבזי נפשי' בפרהסיא, אבל לא אפשר לי', חיותי' הוא") אין לדייק זה — דמ"ש שם "פרהסיא" דוקא הוא לענין פסול עדות, אבל גם בצניעא אסור ליקח צדקה מן העכו"ם, אלא שמשום איסור זה לא נעשה פסול לעדות.

ח. והנה, ביד הל' מלכים (פ"י ה"י²⁶) כתב שצדקה של בן נח מחלקין אף לעניי ישראל. ומהלשון "אם .. נתן מקבלין", משמע, דהיינו דוקא בדיעבד.

(28) ושם: "לא כאלישע שדפחו לגחזי בשתי ידים, דכתיב (מ"ב שם, כג) ויאמר נעמן (לגחזי) הואל וקח .. ויצא מלפניו". ולעיל מיני, שגחזי "רבנן דחה מקמי' (התלמידים דחה משיבתו של אלישע), שנאמר (שם ו, א) ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים לפניך צר ממנו, מכלל דעד השתא לא הוו (פיישי) [צרי]".

(29) ושם (ובפרש"י): "בן נח מצווה על קידוש השם או אין מצווה על קידוש השם .. כתיב (שם ה, יח) לדבר הזה יסלח ה' לעבדך .. והשתחית, וכתיב (שם, יט) ויאמר לו לך לשלום, ואם איתא (דבן נח מוזהר על קדושת השם) לא לימא לי" (לך לשלום דמשמע דהודה לו, נהי דלהוכיחו לא הי' מצווה, דהוכח תוכיח את עמיתך כתיב ולא גר תושב, מיהו אודיי לדבר איסור לא לודיי).

(30) כדארמין בב"ב (יו"ד, סע"ב) שרבי אמי "לא קבלינהו", "ורבא נמי לעניי עכו"ם יהבינהו".

(31) כ"ה גם בדרישה לטור יו"ד שם.

ואולי הוא ע"פ מה שכתב בתחלת הלכה זו "בן נח אם רצה לעשות מצוה כו' לקבל שכר אין מונעין אותו", דמשמע שרק בדיעבד אין מונעין אותו, אבל לא לכתחילה.

והטעם שלכתחילה לא, אפשר לומר שזהו מפני שנכנס בגדר מחדש דת ולעשות מצות לעצמו, דאמר על זה בהלכה ט' שם ש"אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן" — אף שלא בכל המצות שייך זה, וכמו שדמא בן נתינה קיבל שכר על כבוד אב ואם (קידושין לא, א³²).

ואולי אפשר לומר טעם החילוק בין מצות כיבוד אב ואם לשאר מצוות — דז' מצות בני נח קיומן צריך להיות מפני שכך נצטוו מהקב"ה³³, וכאשר רוצה לעשות עוד מצוות באופן כזה (מפני ציווי הקב"ה) הוא ג"כ מחדש דת ומצוה כו', אבל כבוד אב ואם עשאו דמא בן נתינה (לא מפני ציווי הקב"ה, אלא) מפני חיוב השכל ותורת המוסר, ולכן שבחווהו חכמי ישראל.

---

(32) ושם: "דמא בן נתינה .. בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר .. בשמונים ריבוא, והי' מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו, ולא ציערו. לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו". — וראה לקמן בפנים, ששיבחוהו חכמי ישראל.
 (33) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח: "והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו כו'".

מהר"י ראזין

יום ה' ו' חנוכה א' דר"ח טבת טבא לשנת תרפ"ט ..

בגדר קבלת צדקה מעכו"ם דב"ב וסנה' וסוטה (מז:), הנה באמת עיקר הגדר הוי לא תחנם, ובגדר הך דב"ב (ד-) מפ"מ נענש כו', וכ"כ הרמב"ם ז"ל הל' רוצח ספי"ב, יעוין הל' שם עבד רשע דוקא, דליכא ל"ת בעבד, כמ"ש בפ"ט מהל' זכי', לכן כ' רק רשע.

מהר"י ראזין: מהרב יוסף ראזין, הגאון הרגצ'ובי. — וכנראה הוא מענה על דברי רבינו בהרשימה ד"צדקה מן העכו"ם" (ריגא תרפ"ט) הנ"ל (ע' 5 ואילך).

טבת טבא ולשנת: ראה תענית ו, ב (ובפרש"י): "טבא לשנת (אשרי', כלומר טובה יש לשנה) טבת ארמלתא" (שאין גשמים יורדין בה להרביע את הארץ).

דב"ב וסנה': שהזכיר רבינו ברשימה הנ"ל*. — בב"ב יו"ד, סע"ב: "איפרא הורמיז אימי דשבור מלכא שדרה ארבע מאה דינרי לקמי' דרבי אמי ולא קבלינהו, קמי' דרבא וקבלינהו .. שמע רבי אמי איקפד אמר לית לי' ביבש קצירה תשברנה" (כשתכלה זכות שבידן ויבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן אז ישרו). ובסנהדרין כו, ב: "אוכלי דבר אחר (מקבלי צדקה מן הנכרים) פסולי לעדות".

וסוטה (מז:): ושם: "משרבו מקבלי צדקה מן העובדי כוכבים היו ישראל למעלה והם למטה ישראל לפנים והם לאחור".

עיקר הגדר הוי לא תחנם: לכאורה הוא מענה על מ"ש רבינו ברשימה הנ"ל (בדברי הרמב"ם בפיה"מ ש"אינה מותרת לישראל") "וצ"ע מפני מה אינה מותרת", "ואולי .. מטעם דביבש" — שעיקר הגדר הוי "לא תחנם", "לא תתן להם מתנת חנם" (ע"ז כ, א). וראה גם צפע"נ הל' מתנות עניים פ"ז ה"ז: "אסור לישראל ליטול צדקה מן הגוי .. מחמת הך לאו דלא תחנם, דע"י זה מקבלין שכר".

דב"ב (ד-) מפ"מ נענש כו': ושם: "מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר (ליתן צדקה), שנאמר (דניאל ד, כד) להן מלכא מלכי ישפר עלך וחטאך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוי ארכא לשלותך גו".

הל' רוצח ספי"ב: ושם: "ואסור להשיא עצה טובה לעובד כוכבים או לעבד רשע, ואפילו להשיאו עצה שיעשה דבר מצוה והוא עומד ברשעו אסור. ולא נתנסה דניאל אלא על שהשיא עצה לנבוכדנצר, שנאמר להן מלכא מלכי ישפר עלך". — ואיסור זה הוא משום "לא תחנם". יעוין הל' שם עבד רשע דוקא דליכא ל"ת בעבד: הטעם לדיוק הלשון "עבד רשע" דוקא — כי, בעבד סתם ליכא האיסור ד"לא תחנם".

וראה גם צפע"נ שם: "וזה תליא אם גבי עבד שייך לא תחנם .. דרבינו ס"ל בהל' זכי' ומתנה פ"ט ובהל' רוצח פיי"ב דרק בעבד רשע אסור להשיאו עצה" (ומביא שם הא דר"ג למד תורה לטבי עבדו — אף שאסור ללמד לעבד תורה — משום דעבד כשר הי').

בפ"ט מהל' זכי': ושם (ה"י"א): "שכיב מרע שצוה ליתן לעכו"ם מתנה אין שומעין לו, שזה כמי שצוה לעשות עבירה מנכסיו (שהרי אסור ליתן מתנה לעכו"ם). אמר פלוני עבדי עשו אותו בן חורין .. כופין את היורשין ומשחרין אותו, שעבד ישנו במקצת מצות".

ותליא בשני התירוצים ב"ב שם.

[...] דהרמב"ם ז"ל פסק בהל' מילה ספ"ג דמותר למול עכו"ם לשם מצוה, ומפרש כן הך דע"ז (כו:), דודאי לשם גירות מה קמ"ל והא כן הוא הדין, רק ר"ל באם העכו"ם רוצה לקיים הך מצוה. וכן במנחות (מג.) גבי אין אדם רשאי למכור כו' ע"ש. ואך זה רק במה שאין העכו"ם מצוה. אבל בצדקה יש על העכו"ם חיוב, כך משמע בסנה' (נז:), לכך אסור לישראל.

וכן בזבחים (קטז:): גבי קרבן ולאורינהו שרי, וכ"כ הרמב"ם בסוף

ותליא בשני התירוצים ב"ב שם: בב"ב שם: "ובכא בר בוטא היכי עביד הכי (להשיא עצה להורדוס לבנות ביהמ"ק), והאמר .. מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר", ומשני, "איבעית אימא שאני עבדא דאחייב במצות, ואיבעית אימא שאני בית המקדש דאי לא מלכות לא מתבני". — והיינו, שמ"ש הרמב"ם (בהל' רוצח שם) שאסור להשיא עצה טובה לעבד רשע, הוא כשינוייה בתרא (ראה כס"מ שם).

[...]: תיבה זו אינה ברורה בהכתי"ק. ואולי צ"ל: "ואף".

דהרמב"ם ז"ל פסק וכו': בקטע זה מבאר הרגזיובי טעם החילוק בין הזכות דמצות צדקה, שאין לישראל לעשות שיזכה בה העכו"ם, למצות מילה, שמוותר לישראל למול עכו"ם לשם מצוה (אף שע"ז תהי' לו הזכות דמצות מילה). ומבאר, שההיתר הוא רק במה שאין העכו"ם מצווה, כדלקמן בפנים.

בהל' מילה פ"ג: ושם: "אם נתכוין העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו" (משא"כ "עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שגולד בה הי' אסור לישראל לחתך לו אותה, שהעכו"ם אין מעלין אותם מידי מיתה וכו').

ומפרש כן הך דע"ז .. הך מצוה: ומפרש הרמב"ם מ"ש בע"ז (כו, ב) "ישראל מל את העכו"ם לשום גר" — שאין הכוונה לשם גירות ממש, דאם כוונת העכו"ם היא ודאי לשם גירות, מאי קמ"ל ש"ישראל מל את העכו"ם", הרי כן הוא הדין שבשביל גירות צריך ישראל למול אותו, אלא עכצ"ל שכוונת העכו"ם היא (לא לשם גירות, אלא) רק לקיים מצות מילה. — וראה גם שו"ת הרמב"ם סי' קמח.

וכן במנחות .. ע"ש: במנחות שם: "אין אדם רשאי למכור טלית מצוייצת לעכו"ם עד שיתיר ציצייתו" .. שמא (יתעטף בה ו)יתלוה עמו בדרך ויהרגנו". — אבל לולי חשש זה, לא איכפת לן שהעכו"ם יתעטף בציצית לשם מצוה.

ואך זה כו': כלומר: הא שמוותר למול עכו"ם לשם מצוה (ולולי החשש שמא יהרגנו הי' מותר למכור לו טלית מצוייצת) — הוא רק בדברים שאין העכו"ם מצווה עליהם, שאז לא איכפת לן אם יעשה בתור אינו מצווה ועושה, משא"כ בצדקה, כיון שהעכו"ם חייב בה, אסור לישראל לזכותו בקיום מצוה שמחוייב בה ע"ז שיקח ממנו צדקה.

כך משמע בסנה' (נז:): ושם: "כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' .. בניו לדין ביתו לצדקה". וראה גם צפע"ג שם.

וכן בזבחים .. גבי קרבן: שמקריבים העכו"ם על במה בחוץ. ושם: "אסור לסייען ולעשות שליחותן .. ולאורינהו שרי".

בסוף הל' מעה"ק: ושם: "מותר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם הא"ל ברוך הוא".

הל' מעה"ק, זה רק בקרבן, וכמ"ש התוס' ב"ב דף ח. ובאמת גם בזה נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בהל' מלכים פ"י דיש נפ"מ בין בזמן המק' בין בזמנה"ז, דבזמן המקדש מקבלין ג"כ עולה מכל ב"נ, אף מן עע"ז ומין, כמבוא' בחולין (יג), וכמבואר ברמב"ם הל' מעה"ק, אבל בזמנה"ז, וכהך עובדא דזבחים שם, כתב רק ב"נ בהל' מלכים.

והנה גדר ב"נ בסנה' נז וכמ"מ הוא כך. דגר תושב צריך דוקא בזמן היובל, ובלא זה לא. וכן ערכין (כט), ובדברי הרמב"ם ז"ל בהל' ע"ז פ"י, ובהל' אס"ב פי"ד, ובהל' מלכים פ"ח. ואם הוא באין יובל, יקבל בפני ג', כמבואר ע"ז (סד: וסה:), ואז מותר לדור בא"י, עיין גיטין (דף מה),

זה רק בקרבן: כלומר: הא דמותר להורות להם וללמדם (אף שע"ז גורמים שתהי' להם זכות) — הוא רק בקרבן.

וכמ"ש התוס' ב"ב דף ח: ושם: "והא דקבל מההוא טייעא דנדב שרגא לבי כנישתא בפ"ק דערכין (דף ו:). .. התם טעמא משום דהוי כמו קרבן, ואמרינן (נזיר סב:) איש איש לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל".

בהל' מלכים פ"י: ושם (ה"י): "בן נח .. אם הביא עולה מקבלין ממנו". — ומזה שכתב "בן נח" דוקא, נראה, שיש נפק"מ בין זמן המקדש, שאז מקבלים עולה גם מעובד ע"ז ומין, לזמן הזה, שאז מקבלים רק מבן נח, כדלקמן בפנים. — וראה גם צפע"נ שם. הל' ערכין פ"ח ה"ח.

בחולין (יג): ושם (ע"ב): "אין מינין באומות עובדי כוכבים. למאי .. לקבל מהן קרבן, דתניא מכס ולא כולכם, להוציא את המומר, מכס, בכס חלקתי ולא בעובדי כוכבים". ברמב"ם הל' מעה"ק: פ"ג ה"ב. — ושם: "העכו"ם .. מקבלין מהן .. עלות .. אע"פ שהוא עובד ע"ז".

אבל בזמנה"ז וכהך עובדא דזבחים שם: "כי הא דאיפרא הורמיז אימי' דשבור מלכא שדרה קורבנא לרבא (שהי' לאחרי חורבן ביהמ"ק) שלחה לי' אסקי' ניהלי' לשם שמים, אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו ודברו .. ואסקוה ניהלי' לשם שמים".

כתב רק ב"נ בהל' מלכים: כלומר: מ"ש הרמב"ם בהל' מלכים [בן נח] (דוקא, שאינו עובד ע"ז) .. אם הביא עולה מקבלין ממנו" — קאי גם בזמן הזה (וכהך עובדא דזבחים). בסנה' נז: בהסוגיא שבה נתבאר דני בני נח.

ערכין (כט): ושם (ע"א): "אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג". ובדברי הרמב"ם ז"ל: בהל' ע"ז ספ"י ובהל' איסור"ב פי"ד ה"ח: "אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג". ובהל' מלכים פ"ח ה"י: "והמקבל אותם (מצות שנצטוו בני נח) הוא הנקרא גר תושב בכל מקום, וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים".

וראה גם צפע"נ הל' איסור"ב פי"ד ה"ז: "עיין במש"כ רבינו בהל' מלכים פ"ח ה"א ובהל' עדות ספ"א, אך זה רק בקבלה בב"ד, אבל בלא זה, או בזמן שאין היובל נוהג, אז הוה בגדר ב"נ המבואר בפ"י שם ה"י". — וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 134.

ע"ז (טז: וסה:): ושם: "איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים, דברי ר"מ. וחכ"א כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח". — ולכאורה הכוונה, שגם בזמן שאין היובל נוהג צריך לקבל בפני ג' חברים, אלא שאעפ"כ אינו נעשה גר תושב, אלא בן נח סתם.

עיין גיטין (דף מה): ושם (ע"א): "לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי וגו', יכול בעובד

רק בירושלים לא, כמבואר בתוספתא נגעים ובאדר"נ וספרי פ' תבוא וכ"מ, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהל' ביהב"ח. ולכך עשה שלמה לבת פרעה בית בשערי ירושלים, כמבואר בסנה' (קא:), משום דלא היתה גיורת גמורה, עיין יבמות (עו) וברמב"ם הל' אס"ב ובמ"ש בזה פ"ק דסנה' ואכמ"ל, ואסורה לדור בירושלים, רק שערי ירושלים לא נתקדשה, פסחים (פה) וכ"מ.

אבל מ"מ גר תושב יש בו כמה דינים, כמו גבי שכר שכיר ב"מ (קיא), ועין ב"ק (קיג), וכן אין קנאים פוגעין גבי בת גר תושב, וכן

כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים הכתוב מדבר, ת"ל לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו (אל תוציאהו מביניכם להשיבו לעבודת כוכבים שלו), מאי תקנתו, עמך ישב בקרבך וגו' (וראה רמב"ם הל' ע"ז ספ"י: "אסור לנו להניח עובד כוכבים בינינו .. לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח").

כמבואר בתוספתא .. הל' ביהב"ח: תוספתא נגעים פ"ו מ"ב ("ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב"). אבות דר"נ פל"ה מ"ב ("ואין עושין בה מקום לגר תושב"). ספרי (תבוא. ואולי צ"ל: תצא כג, יז ("גר תושב, עמך יושב .. באחד שעריך .. ולא בירושלים"). הל' ביהב"ח פ"ז הי"ד ("ירושלים מקודשת .. אין נותנין בתוכה מקום לגר תושב").

ולכך עשה שלמה לבת פרעה בית בשערי ירושלים .. לא נתקדשה: ראה גם צפע"נ הל' תעניות פ"ה הט"ז.

בסנה' (קא:): ושם (ובפרש"י): "אמר לו (ירבעם לשלמה) דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל, ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה" (שסגר השערים ועשה מגדל לבת פרעה על אחד מן השערים).

יבמות (עו): ושם (סע"א): "ויתחתן שלמה את בת פרעה, גיורי גיירה". וברמב"ם הל' אס"ב: פ"ג הי"ד-טז. — ושם: "אל יעלה על דעתך שמשון .. או שלמה .. נשאו נשים בגיותן, אלא סוד הדבר כך הוא, שהמצוה הנכונה כשיבוא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמא בשביל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה .. בא להכנס לדת .. ולפי שגייר שלמה נשים ונשאן .. והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא על פי ב"ד גיירום, חשבן הכתוב כאילו הן עכ"רם ובאיסורן עומדין. ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהיו עובדות כו"ם שלהן ובנו להן במות וכו'".

ובמ"ש בזה פ"ק דסנה': אולי הכוונה לירושלמי פ"ב דסנהדרין (הובא בצפע"נ שם). ושם (ה"ו): "והמלך שלמה אהב נשים נכריות .. למושכן לדברי תורה ולקרבן תחת כנפי השכינה". פסחים (פה): ושם (ע"ב): "מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים מפני שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים".

גר תושב יש בו כמה דינים: שבהם הוא דומה לישראל. — בהבא לקמן ראה גם צפע"נ הל' מתנות עניים פ"א ה"ט. הל' איס"ב פ"ב ה"ה.

גבי שכר שכיר ב"מ (קיא): ושם (סע"א ואילך): "גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו". ועין ב"ק (קיג): ושם (סע"א ואילך): "גזל כנעני מי שרי, והתניא .. מנין לגזל כנעני שהוא אסור, ת"ל .. הא בכנעני הא בגר תושב .. והא תרווייהו גבי הדדי כתיבי וכו'" (אלמא גזל כנעני אסור — פרש"י).

אין קנאים פוגעין גבי בת גר תושב: ראה רמב"ם הל' איס"ב פ"ב ה"ה: "הבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעים בו" (ובמ"מ שם: לא מצאתי זה מבואר אבל דבר נראה הוא שאין

בירוש' יבמות (פ"ח) גבי אונאה. ומ"מ אין מחללין עליו שבת, כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהל' שבת. וכן לו לבדו אין נותנים לקט שכחה וכל מת"ע, וכמבואר בתו"כ פ' בהר וספרי וברמב"ם פ"א מהל' מתנ"ע. וכן ב"מ (עא.) דמלוין ברבית, ורק לגבי נגעי בגדים יש שיטה בר"ש דמטמא. דבאמת ה"ה כב"נ רק לאיזו פרטים.

וכן בתוס' גיטין (מו.) ובסוטה (לה:) גבי כנענים במחלוקת דר"י

לנו אלא בבא על הכותית, אבל גר תושב שהוא נכרי שקיבל עליו שלא לעבוד כו"ם .. אין בתו בדין זה). — וראה צפע"נ שהובא לקמן (ע' 20) בהערה ד"ה וכן בירוש' מכות פ"ב. בירוש' יבמות (פ"ח) גבי אונאה: ושם (ה"א): "שוה לישראל בשלשה דברים בלא תעשוק ולא תונה וגולה כישראל".

כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהל' שבת: ה"ב. — ושם: "בת גר תושב .. אין מחללין עלי' את השבת". בתו"כ .. מתנ"ע: תו"כ (בהר. ואולי צ"ל:) קדושים יט, יו"ד ("לעני, יכול לעני מאחרים (מעכ"ם) ת"ל לגר, אי לגר יכול לגר תושב, ת"ל ללוי, מה לוי בן ברית אף גר בן ברית"). ספרי ראה יד, כט ("יכול בין בני ברית ובין שאין בני ברית תלמוד לומר לוי, מה לוי בן ברית אף כולם בני ברית"). רמב"ם הל' מתנות עניים פ"א ה"ט ("כל גר האמור במתנות עניים אינו אלא גר צדק .. ואעפ"כ אין מונעין עניי עכו"ם ממתנות אלו, אלא באין בכלל עניי ישראל ונוטלין אותן". — וראה גם צפע"נ כאן).

ב"מ (עא.) דמלוין ברבית: במשנה (ע, ב): "לווין מהם (מהעכו"ם) ומלווין אותם ברבית, וכן בגר תושב". ובגמרא שם (עא, א): "גר תושב האמור לענין רבית מאי היא, דכתיב (בהר כה, לה) וכי ימוך אחיך ומטה ידו והתחזקת בו גר ותושב וחי עמך, ורמינהי לווין מהם ומלווין אותם ברבית .. מי כתיב אל תקח מאתם, מאתו כתיב, מישראל" (וכי כתיב גר תושב לענין וחי עמך כתיב, שאתה מצווה להחיותו).

לגבי נגעי בגדים יש שיטה בר"ש דמטמא: ראה גם צפע"נ הל' איסור"ב פי"ב ה"ה: "בגד גר תושב מטמא בנגעים כמש"כ הר"ש פרק י"א מ"א". ובנגעים שם: "כל הנגעים מטמאים (אפילו של גר תושב — ר"ש) חוץ משל עובדי כוכבים".

דבאמת ה"ה כב"נ רק לאיזו פרטים: שהרי יש בו כמה דינים שבהם הוא דומה לישראל, כנ"ל. וכן בתוס' וכו': כאן חוזר הרגצ'ובי למ"ש לעיל ש"באין יוכל יקבל בפני ג'. .. ואז מותר לדור בא"י".

בתוס' גיטין (מו.): גבי הגבעונים — "וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להרגן כיון דבאין להתגייר, כדאמרינן לעיל (דף מה:) לא ישבו בארצן פן יחטיאו אותך לי, יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כו', ואמרינן נמי בפרק אלו נאמרינן (סוטה דף לה:) .. שאם חוזרין בתשובה שמקבלין אותן", ומתרץ, "דבאותה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן".

וראה גם צפע"נ הל' איסור"ב פי"ד ה"ז: "ועיין תוס' גיטין ד' מ"ו ע"א גבי גבעונים ד"ה כיון, דכתב שם שלא באו להתגייר ע"ש".

ובסוטה .. ור"ש: בסוטה שם: "ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה (על המזבח בהר עיבל), רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתבוהו .. ואחר כן סדו אותן בסיד .. אומות .. קילפו את הסיד והשיאוהו (העתיקה) .. ר' שמעון אומר על גבי סיד כתבוהו, וכתבו להן למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן". וראה גם צפע"נ שם: "ועיין בסוטה ד' ל"ה ע"ב דר"י ס"ל דאין יכולים לקבלם בלא גירות, ע"ש בתוס'".

ור"ש וכן (לו.), ומשום דחוזרים בתשובה ר"ל ז' מצות לבד, ואז לא הוי היובל נוהג, ולכן דין יפ"ת לא נהג, וכן בירוש' מכות פ"ב, וכמ"ש הרמב"ם ביפ"ת אך לא רצתה הוי צריכה שתהי' ג"ת, ואז לא הוי עדיין יובל. ובאמת הך דירוש' שהביא התוס' קדושין (כב.) ד"ה שלא וסנה' [כא.) ד"ה דאי] ר"ל רק לקבלת ז"מ, וכן ביבמות (מח:) בשם ריבן גבי ובכתה אבי' כו' ורק לז' מצות. וזה אז בי"ד שנה לא הוה אפשר, דעדיין לא הוי יובל, ואכמ"ל. אך בזמן שאין היובל אז מצווים להחיותו, אך רק

וכן (לו.): לכאורה הכוונה למ"ש שם — א"הא דתניא ושבת שביי לרבות כנענים שבחוצה לארץ [לקיים מהם יפת תואר שלא יהיו בכלל לא תחי' כל נשמה] שאם חוזרין בתשובה מקבלין אותן" — "כמאן כר' שמעון".

ומשום דחוזרים בתשובה ר"ל ז' מצות לבד: מ"ש שם "חוזרין בתשובה" — אין הכוונה לגיור, אלא לענין קבלת שבע מצוות בני נח בלבד.

ואז לא הוי היובל נוהג: בשעה שנכנסו לארץ — שעל זה קאי בפלוגתת ר"י ור"ש הנ"ל — לא הוי היובל נוהג (אלא רק לאחר י"ד שנה של כיבוש וחלוקה — ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ב).

וכן בירוש' מכות פ"ב: ושם: "רבי יוחנן שלח .. אתון אמרין בשם רב יפת תואר לא התירו בה אלא בעילה ראשונה בלבד, ואני אומר לא בעילה ראשונה ולא בעילה אחרונה אלא לאחר כל המעשים, ואחר כן תבוא אלי' ובעלתה, אחר כל המעשים".

וראה צפע"נ על הגליון בירושלמי שם, ובשו"ת (ורשא נ"י.) סי' פד (נד, ב), ש"הנך מעשים לא ר"ל גירות, אלא רק כפירה בע"ז, גדר גר תושב" (וראה לקמן בפנים), "דיכין דאם עבדה ע"ז קנאים פוגעין, אי אפשר להתיר זה ביפ"ת, והוי גדר ע"ז .. אבל לאחר שקבלה עלי' שלא תעבוד ע"ז ליכא דין של קנאין פוגעין וכו'".

וכמ"ש הרמב"ם ביפ"ת .. ג"ת: בהל' מלכים פ"ח ה"ז: "לא רצתה (יפת תואר) להתגייר .. מקבלת שבע מצוות שנצטוו בני נח ומשלחה לנפשה, והרי היא ככל הגרים התושבים".

ואז לא הוי עדיין יובל: וכיון שאז (כשנכנסו לארץ) לא הוי נוהג יובל, שבו תלוי דין גר תושב, כנ"ל — לכן, גם דין יפת תואר (שא' הדינים בזה הוא שאם לא רצתה להתגייר מקבלת שבע מצוות ב"נ ונעשית גר תושב) לא נהג.

הך דירוש' שהביא התוס' .. ר"ל רק לקבלת ז"מ: בתוס' שם: "מחלוקת בירושלמי בין רב ושמואל (ביפת תואר) .. דרב אמר אינה מותרת במלחמה אלא ביאה ראשונה, ושמואל אמר לא ביאה ראשונה ולא ביאה שני", "אלא לאחר כל המעשים כדכתיב ואחר כן תבוא אלי' ובעלתה". — ומבאר, ש"לאחר כל המעשים" קאי (לא על גיור, אלא) על קבלת ז' מצוות ב"נ בלבד. וראה גם שו"ת צפע"נ שם. צפע"נ הל' איסור' פ"ב ה"ה.

וכן ביבמות כו': ביבמות שם: "ת"ר ובכתה את אבי' ואת אמה .. ר"ע אומר אבי' ואמה זו עבודת כוכבים". ובתוס': "וריבין פירש דלר"ע צריכה שתכפור בעבודת כוכבים קודם שתבעל לו".

וזה אז בי"ד שנה כו': וענין זה (דין יפת תואר, שצ"ל באופן שאם לא רצתה להתגייר, מקבלת ז' מצוות ונעשית גר תושב) — אז, בי"ד שנה של כיבוש וחלוקה, לא הוי אפשר וכו'.

מצווים להחיותו אך רק אם קבל בפני ג' חברים: ראה ע"ז סה, א: "כי תניא ההיא — איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים" — להחיותו". וראה גם צפע"נ הל' מתנות עניים שם. הל' ערכין שם. וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 134 ובהערה 22.

אם קבל בפני ג' חברים, וכהך דע"ז (סד: וסה:), וכמ"ש הרמב"ם ספ"ח מהל' מלכים.

ונראה לשיטת רבינו, וכן משמע קצת מרש"י נדה (כ:), דאיפרא הורמיז הוי בגדר ב"נ, וא"ל דקבלה ג"כ, רק אז ליכא ג"ת רק ב"נ. ואז יש נפ"מ בין דין גבאי צדקה לפרטי. דפרטי אסור לעולם לקבל, רק גבאי צדקה, דכיון דבאתה לרשותו שוב אין רשות של המתנדב כלל. ועיין בנדרים (סה:) פליגי בזה גבי מודר הנאה אם מותר ליקח מקופה של צדקה, ובפיסקי תוס' ערכין פ"א, ובירושו' שקלים פ"א גבי תרומת

ונראה לשיטת רבינו כו': בכיבור שיטת הרמב"ם — ראה גם צפע"נ הל' מתנות עניים פ"ז ה"ז (בכיבור הסתירה בין מ"ש הרמב"ם ב"פ"ח ה"ט דאסור לישראל ליטול צדקה מן הגוי, ומחלק שם דמשום שלום מלכות מותר ומחלקו לעניי עכו"ם, ובפ"י מהל' מלכים ה"י כתב שם שתמא דמקבלין ולא חילק") — באופן אחר.

מרש"י נדה (כ:): ושם: "איפרא הורמיז נכרית היתה וכן שמה ואעפ"כ היתה משמרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת".

דאיפרא הורמיז הוי בגדר ב"נ: היינו, לא בגדר גר תושב שבו ליכא האיסור ד"לא תחנם" (כמ"ש הרמב"ם בהל' ע"ז פ"י ה"ד: "אסור ליתן להם מתנת חנם, אבל נותן הוא לגר תושב"), כי אם בגדר בן נח שבו ישנו האיסור ד"לא תחנם", ולכן אסור ליקח ממנה צדקה, מלבד גבאי צדקה, כדלקמן בפנים.

וא"ל דקבלה ג"כ, רק אז ליכא ג"ת רק ב"נ: ואפשר לומר שגם קיבלה ז' מצוות בני נח, אלא שלא הי' לה דין גר תושב (שנוהג רק בזמן שהיובל נוהג), כי אם דין בן נח סתם.

ואז יש נפ"מ בין דין גבאי צדקה לפרטי: כלומר: כאשר אין דין של גר תושב, כי אם דין בן נח סתם, ובמילא ישנו האיסור ד"לא תחנם", כנ"ל — אזי יש נפק"מ בין דין גבאי צדקה לאיש (עני) פרטי (שהזכיר רבינו ברשימה הנ"ל).

דפרטי אסור לעולם לקבל: ועפ"ז, אולי י"ל, דמ"ש הרמב"ם בהל' מלכים פ"י ה"י "בן נח .. נתן צדקה מקבלין ממנו, ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל" — קאי בגבאי צדקה (אבל ראה צפע"נ שם).

דכיון .. כלל: לכאורה הכוונה שכאשר הצדקה באה לרשותו של הגבאי, ושוב אינה ברשותו של המתנדב (הגוי) כלל — אין בזה משום "לא תחנם", כי, בנתינת הצדקה לגבאי (קודם שבאה לידי העני) לא נתקיימה עדיין המצוה, וכאשר העני מקבל הצדקה — מקבלה מהגבאי לאחר שיצתה מרשותו של הגוי.

בנדרים (סה:): פליגי בזה .. אם מותר ליקח מקופה של צדקה: ושם: "נימא (המדיר) כל דמעני לאו עלי נפיל, מאי דמטי לי לפרנסו בהדי כ"ע מפרנסא ליי". ובפ"י הר"ן: "ורשאי הוא בכך אע"פ שאסר עליו נכסיו שהרי לא יתן בידו אלא ליד גבאי, וכיון שאם רצה גבאי ליתן לאחר הרשות בידו, שרי". אבל בפ"י הרא"ש: "נותן לכיס צדקה ליד גבאין אחרים, ומה שאני נותן יתנוהו לאחרים, ויפרנסוהו ממה שאחרים נותנים".

ובפיסקי תוס' ערכין פ"א: ושם (ס"כ): "המוכר דבר לציבור הוי כמתנה ואין בו חלק עוד". ובירושו' שקלים פ"א: ושם (ה"ד) — בדברי המשנה "הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מהן": "אמר רבי יוחנן בתחלה אין מקבלין מהן לא דבר מסויים ולא דבר שאינו מסויים, ובסוף מקבלין מהן דבר שאינו מסויים ואין מקבלין מהן דבר מסויים". ולכאורה הכוונה, שדבר שאינו מסויים שבא לרשות הלשכה, שוב אין עליו רשותו של המתנדב כלל, ולכן מותר.

הלשכה. ולכך (ב"ב ח.) קבלה ר"י דהוא ה"י גבאי צדקה (ב"ק לו:), אבל הני ר"א ורבא לא. וכן בחולין (קלד:), ושם רק ר"י הוה ר"א, וגיטין (ס:). ואף דהוא מבואר סוטה (כ: וכא.) דנ"נ נתן מזונות לישראל אז וקיבלו, ודניאל לא נענש רק על העצה, יע"ש ברש"י סוטה (כא.) וב"ב (ד:), י"ל דשם הוי גדר פק"נ, אבל בל"ז אסור. ולכן רק מב"נ דהיינו שקיבל עליו

(ב"ב ח: קבלה ר"י: ושם: "איפרא הורמיו אימי' דשבור מלכא שדרה ארנקה דדינרי לקמי' דרב יוסף אמרה להוי למצוה רבה. יתיב רב יוסף וקא מעיין בה מאי מצוה רבה וכו'". דהוא ה"י גבאי צדקה (ב"ק לו:): ושם (ובפרש"י): "אמר לי' ההוא גברא .. נתב"י לעניים, דדר אמר לי' נתב"י ניהלי .. א"ל רב יוסף כבר זכר ב' עניים, ואע"ג דליכא עניים הכא, אן יד עניים אן" (רב יוסף הוה גבאי').

אבל הני ר"א ורבא לא: הני רבי אמי ורבא (בב"ב יו"ד, סע"ב (דלעיל)) — רבי אמי שלא קיבל הארבע מאה דינרי ששלחה לו איפרא הורמיו, ורבא שקבלם רק משום שלום מלכות — לא היו גבאי צדקה, ולכן אסור ה"י להם לקבל הצדקה ממנה.

וכן בחולין (קלד:): בחולין שם (ובפרש"י): "ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא (דנרי זהב שלחו ממקום אחר לבני הישיבה) קדים רבי אמי וזכה בהן. והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו. רבי אמי נמי לעניים זכה בהן. ואיבעית אימא אדם חשוב שאני" (כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות כו').

רק ר"י הוה ר"א: רק ראש ישיבה ה"י רבי אמי, ולא גבאי צדקה. וגיטין (ס:): ושם: "ההוא שיפורה (שופר של נדבה שהיו נותנין לתוכו נדבה השלוחה לבני הישיבה — פרש"י (בשם רב שרירא גאון) ותוס') דהוה מעיקרא בי רב יהודה (שהי' ראש ישיבה בפומפדיתא) ולבסוף בי רבה (כשנפטר ומלך רבה נתנהו בביתו) וכו'".

סוטה (כ: וכא.) דנ"נ נתן מזונות לישראל: ושם (ובפרש"י): "ראי' לדבר (שזכות תולה שנים עשר חודש) דכתיב (דניאל ד, כד) להן מלכא מלכי ישפר עלך (דניאל אמר לנבוכדנצר .. עצתי תיטב בעיניך) וחטאך בצדקה פרוק (חטאך ע"י צדקה פדה) ועויתך במיחן עניין (ועונותיך בחנינת העניים) הן תהוי ארכא לשלותך (ואז תהא אורך זמן לשלותך שלא יבואו עליך הפורענות. וכן עשה נבוכדנצר ה"י מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכינ מזונות ומפרנסם), וכתיב (שם, כה) כלא מטא (כל הפורענות הגיע) על נבוכדנצר מלכא, וכתיב (שם, כו) ולקצת ירחין תרי עשר" (אלמא תלה לו הזכות י"ב חודש).

וקיבלו .. העצה: וקיבלו עניי ישראל הצדקה שנתן להם נבוכדנצר — אף שאין מקבלין צדקה מן העכו"ם. והא שנענש דניאל — לא נענש על זה שקיבלו ישראל צדקה מנבוכדנצר, אלא על העצה שנתן לנבוכדנצר להנצל מהפורעניות ע"י נתינת הצדקה.

יע"ש ברש"י סוטה (כא.) וב"ב (ד:): ברש"י סוטה: "ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכך נתכוין שראה את ישראל בגולה מחזרין על הפתחים". ובב"ב: "מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר שנאמר כו'".

דשם הוי גדר פק"נ: לכאורה הכוונה שהפקו"נ הוא מפני אימת המלכות ("שלום מלכות"), או מפני שהוא צורך חיותם, שאי אפשר להם להתפרנס באופן אחר. — ומפני זה נדחה האיסור ד"לא תחנם" (או שלא חשיב מתנת חנם כיון שעושה זאת לצורך חיותו).

רק מן נח וכו': אולי י"ל כוונת הדברים: בן נח שקיבל עליו ז' מצות בני נח בפני ג' חברים כדת — מעיקר הדין ה"ה כגר תושב שבו אין האיסור ד"לא תחנם" שעיקרו בעובדי ע"ז, ואין זה אלא שבזמן הזה ליכא דין גר תושב, וחשיב רק בן נח, ורק בכגון-דא מהני הנתינה ע"י גבאי צדקה (שיוצא מרשותו של המתנדב) שלא יעבור על זה ב"לא תחנם", משא"כ בעכו"ם, שבו הוא עיקר האיסור ד"לא תחנם" — אין מקבלין ממנו כלל, גם לא ע"י גבאי צדקה.

ז"מ ב"נ בפני ג' כדת, רק דכעת ליכא דין ג"ת, אבל מ"מ יש עליו שם ב"נ, לכן גבאי צדקה מותר לקבל ממנו, אבל לא עני פרטי. ואז יש עליו גדר חסידי או"ה, כמ"ש הר"מ בהל' מלכים פ"ח ובהל' עדות ספי"א, אבל בלא קבלה לא כלום, ובפרט הנוצרים הם עע"ז גמורים, וכמ"ש הרמב"ם בהל' מא"ס פי"א ה"ז בדפוס אמ"ש ואין שום נ"מ והן המינים שבכ"מ בש"ס. ואף שר"ת רצה להקל לגבי סתם יינם, כבר ידוע מה שהשיבו ע"ז בשו"ת הר"י ממריוש, ואכמ"ל בזה מטעם הידוע, ואקצר.

יוסף ראזין רב דפה הנ"ל.

וכן בתוס' חגיגה (יג.) גבי אין מוסרין, אך אין העיקר כן, רק בקרבן ולא בד"א. ועיין בירוש' פ"א דמגילה גבי וגם שם רק בקרבן. ואקצר.

ואז יש עליו גדר חסידי או"ה: כלומר: כשמקבל עליו שבע מצוות בני נח — גם בזמן הזה שאין דין גר תושב, אלא שם בן נח בלבד — יש עליו גדר חסידי אומות העולם. כמ"ש הר"מ בהל' מלכים פ"ח ובהל' עדות ספי"א: בהל' מלכים ספי"ח: "כל המקבל שבע מצוות ונוהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא". ובהל' עדות: "העכו"ם .. יש לחסידיהן חלק לעולם הבא".

וכמ"ש הרמב"ם .. בדפוס אמ"ש: ושם (בדפוס אמשטרדם): "גר תושב והוא שקיבל עליו שבע מצוות .. יינו אסור בשתי' ומותר בהניי' .. וכן כל גוי שאינו עובד ע"ז כגון אלו הישמעאלים .. אבל הנוצרים עובדי ע"ז הן וסתם יינם אסור בהנאה". ואין שום נ"מ: אולי הכוונה שאין שום נפק"מ בין גבאי צדקה לאיש פרטי, דלעולם אסור ליטול מהם.

ר"ת רצה להקל לגבי סתם יינם: ראה תוד"ה אמר רבא פסחים ל, א: "ויין נסך דקאמר התם במשהו, אומר ר"ת דוקא כשנתנסך לפני ע"ז .. סתם יינן דשרי בהנאה בס"י (וראה צפע"נ הל' מאכלות אסורות פי"ב ה"א, שכתב על זה: "הוא תמוה דהוא נגד כל הש"ס").

מה שהשיבו ע"ז בשו"ת הר"י ממריוש: ושם (שו"ת מן השמים סי"ז): "ועוד שאלתי על סתם יינם אם אוסר במשהו, או אם יבטל בששים. והשיבו: אע"פ שסתם יינם גזירה היא, החמירה תורה עליו כיון נסך וכו'".

וכן בתוס' חגיגה (יג.) גבי אין מוסרין: ענין זה שייך כנראה לעיל (ס"ע 16), בקטע המתחיל וכן בזבחים (קטז): גבי קרבן כו'.

בחגיגה שם: "אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים, שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". ובתוס' שם: "הי' קשה להר"ר אלחנן תיפוק לי' דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה .. והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול .. וי"ל דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עובד כוכבים אחר שרוצה ללמדו דליכא לפני עור .. מ"מ אסור משום מגיד דבריו ליעקב וכו'". — וראה גם צפע"נ הל' מתנות עניים פ"ז ה"ז. — ואולי הכוונה, שמכאן משמע שלולי האיסור משום "מגיד דבריו גוי", אין איסור בדבר, ואין בזה משום "לא תחנם".

רק בקרבן: כנ"ל (ריש ע' 17) מתוס' ב"ב ח. ועיין בירוש' פ"א דמגילה גבי: ראה גם צפע"נ שם שמציין לירושלמי מגילה פ"א (הי"ג. ולכאורה צ"ל: הי"א גבי אנטונינוס. ושם: "אנטונינוס שאל לרבי מהו לבנות מזבח .. לעשות לו קטורת וכו'").